

„Shoko, te meg tudod csinálni!”

BESZÉLGETÉS NAKAMURA SHOKÓVAL

Nakamura Shoko, a balettvilág nemzetközi sztárja 2013-ban a Magyar Nemzeti Balett társulathoz szerződött. Előtte hat évig a Berlieni Állami Balett első szólótáncosa volt, ahol – a világ egyik leg-rangosabb együttesében – eltáncolta a klasszikusbalett-irodalom szinte valamennyi jelentős főszerepét. A Magyar Állami Operaházban is első magántáncosnőstátust kapott, de a második budapesti évadját már nem fejezte be, elszereződött...

–Ön Japánban született, de már több évtizede Európában él. Hogy került ilyen távol az otthonától?

–Volt egy álmom... Hatévesen kezdtem balettozni Japánban, ahol ugyan rengeteg balettkola van, de hiányoznak a jó társulatok. Tudtam, ha táncos szeretnék lenni, Európába kell jönnöm. Tizenhat évesen az első utamon megnyertem a Lausanne-i Nemzetközi Balettversenyt, s ennek köszönhetően kétéves ösztöndíjat kaptam a John Cranko Iskolába, Stuttgartba. Az első pár hónapban nagyon egyedül voltam, hiányzott a családom, érteni sem értettem semmit, hisz nem beszéltem még németül. De nyertem, s a díj, a győzelem tudata erőt adott még akkor is, mikor a balettmester mindjárt az elején közölte velem: „Shoko, belőled nem lesz balett-táncos. A tested nem elég jó hozzá, a vonalaid nem szépek.” Aztán később – látva a kitartásomat – azt mondta: „rendben, tanítalak, de át kell vennünk mindent, egészen az alapoktól, és el kell felejtened, amit korábban tanultál.” Miért? Mert Japánban mindenképp a technikát sulykolják, vagyis hogy miként kell ugrani, forogni, piruettezni. Az eredmény nagyszerű, lélegzetelállító show mindenféle kunsztokkal, csak nem balett.

Megértettem, hogy a balett művészet, hogy előbb meg kell teremtenem az alapjaimat, ki kell dolgoznom a testemet, s csak aztán kezdhetek el táncolni, ugrani, forogni. Ez a felfogás egészen eltér a japán gyakorlattól, ahol a mesterek nem feltétlenül profi táncosok. Bárki nyithat balettkolát, nem kellene hozzá papírok. Tehát mindent újra kellett tanulnom. Az egyenes állással kezdtem. Ennek a John Cranko Iskolában töltött két évnek köszönhetem, hogy mára profi balerina vált belőlem.

–Hova került az iskola elvégzése után?

–A karrieremet lényegében Stuttgartban kezdtem. Utolsó éves voltam, amikor az iskolában ”meghallgatást” tartottak a Stuttgarter Balett számára. Három lányt le is szerződtettek, én sajnos nem voltam közöttük. A tanárom, Ute Mitreuter kérte az igazgatót, Reid Andersont, hogy nézzen meg engem a záró előadásunkon még egyszer. Végül kaptam egy diákszerződést. Pechemre az új évad elején megsérültem, s hat hónapra abba kellett hagynom a táncot. Japánba utaztam operációra. Mikor visszatértem Stuttgartba, az igazgató sajnálkozva közölte, hogy nem adhat nekem új szerződést a következő évadra. Nekikeseredtem.

–És hamarosan bekerült a Bécsi Állami Balettba...

–A testvérem szintén Európában tanult, Hamburgban. Oda utaztam, órákat vettem, közben meghallgatásokra jártam, többek közt Bécsbe is, ahol az igazgató, Renato Zanella – aki többször is járt Japánban, s igen kedveli a japán kultúrát – felfigyelt rám, s szerződést ajánlott a balettkarba. Fordult a kocka – ezúttal számomra kedvezően.

–Mi volt Bécsben az első szerepe?

–Gamzatti, a Bécsi Balett számára Vladimir Malakhov koreografálta *Bajadérban*. 2003-ban pedig először táncolhattam el *A hattyúk tava* főszerepét. Hat évet töltöttem Bécsben, később Berlinben ugyanennyit. Úgy tűnik, engem kísért a hatos szám... A balettkarban kezdtem, de Renato kezdettől fogva számos szólószerepet bízott rám. Lényegében egy év alatt szólótáncos vált belőlem. Rengeteget voltam színpadon, rendkívül élveztem a táncot. Jó néhány első szólótáncos dolgozott ott – Simona Noja, Margaret Illmann –, akikre felnézhettem. Nagyszerű idők voltak. Egy második családot jelentett számomra az a színház, tele nagyszerű, segítőkész emberekkel.

–Miért lépett ki ebből a családi atmoszférából, s ment Berlinbe?

–Renato 2005-ben távozott az igazgatói székből, s a helyét Harangozó Gyula foglalta el. Egészen más idők jöttek. Harangozó sok magyar darabot hozott, melyek távol álltak tőlem. Kezdttem magam kényelmetlenül érezni. Az egyik vezető balerina tanácsolta, hogy változtassak, mondván, ha valaki belekényelmesedik a

remek voltál, különleges és lenyűgözően szabad, most meg, hogy Berlinbe jöttél, egészen kicseréltek. Mintha harcolnál valakivel! Ez nem te vagy.” Igen, talán igazad van, ismertem el. Valóban, meg kell őriznem a magam stílusát. Nem kell hogy olyan legyek, mint ez vagy az a balerina. Én Shoko vagyok.

–*Hogyan lehetne körülírni a stílust, amiről beszélünk?*

–Nehéz rá válaszolni. Mikor Bécsben életemben először táncoltam *A hattyúk tavát*, be kell vallanom, hogy egyáltalán nem értettem a történetet. Próbálgattam a hattyú mozdulatait, néztem magam a tükörben, de ahelyett, hogy ott megjelent volna a kecses hattyú (az európai táncosnő kis fejjel, hosszú lábakkal, finoman, elbűvölő stílussal), csak a saját ázsiai-japán testemet láttam. Nem láttam benne a balerinát, a hattyút még kevésbé. A testalkotom miatt tele voltam komplexusokkal. Egy ideálkép élt a fejemben a balerináról, amit nem tudtam megközelíteni. Nehezen találtam rá a saját stílusomra. Történt aztán, hogy egy előadást követően odajött hozzám egy balletrajongó néző, s azt mondta: „Shoko, köszönöm neked ezt az élményt, egy másik *Hattyúk tavát* mutattál meg nekem.” Ez meg mit jelenthet? Másik *Hattyúk tavát*? Nem voltam talán elég jó, vagy... „Nem, nem erről van szó – sietett megnyugtatni az illető. – Neked köszönhetően láttam a japán *Hattyúk tavát*.” Hm, japán

Schiller Kata felvétele

helyzetbe, amiben van, ha mindig ugyanazt a stílust táncolja, s ugyanazt a repertoárt, megreked a fejlődésben. Igaza volt. Fiatal voltam még, keresnem kellett egy másik társulatot. Hírét vettem, hogy Vladimir Malakhov kerül a Berlini Állami Balett élére. Ismertem őt még Stuttgartból. Fölhívtam, s érdeklődtem, lenne-e számomra státus Berlinben, elmehetnek-e egy meghallgatásra. Erre ő azt mondta: „Shoko, természetesen igen. Nem emlékszel? Mikor Bécsben voltam, már hívtalak egyszer, de akkor nemet mondtál az ajánlatomra. [Nem emlékeztem.] Tehát, szeretettel várlak Berlinbe, nem szükséges a meghallgatás.” Boldog voltam. Leszerződtem mint szólista.

–*S végigtáncolta a klasszikusbalett-repertoárt...*

–Berlin nagyon más világ. Minden egyes balerina kiváló volt mind művésziileg, mind a technikát illetően. Ez sokként hatott rám. Ideges lettem. Hál’ istennek az egyik táncosni, akivel Bécsből ismertük egymást, s akivel jó barátságot kötöttem, még idejében rám piritott: „Shoko, mi történt veled? Bécsben

hattyút? Talán az arcom miatt gondolja ezt? „Nem. A mozdulataidban van valami, amit európai táncostól még sosem láttam.” Elgondolkodtam ezen. Talán tudtomon kívül hordozom azokat a tradicionális formákat, mint a kabuki s a nó, melyek expresszívbbé teszik a néző számára a táncot. Egyfajta színházzá. Talán ez az, amin keresztül többet tudok megmutatni, valami mást.

–*A karrierje egyértelműen ível felfelé, nincsenek benne holtpontok. Mit gondolsz, mi az ön legfőbb erőssége?*

–Talán csak szerencse dolga. De az is tény, hogy mindig a legjobbat akartam kihozni magamból. Szeretem azt, amit csinálok. Visszahúzó vagyok, mint az ázsiai emberek általában, nem szívesen beszélek a problémáimról, s előadás előtt néha izgulok, de mikor a színpadon vagyok, akkor igazán elemembe kerülök. Ott megszületik egy másik Shoko, az igazi. Szükségem van erre az érzésre, erre a varázslatra.

–*Miért hagyta ott Berlint?*

–Vladimir igazgatói mandátuma lejárt, jött az utódja, Nacho Duato. Ő jellemzően neoklasszikus koreográfus. Úgy láttam, a jövőben kevesebb klasszikus balett kerül majd a repertoárra. Egy kicsit mindenki tartott az új helyzettől. Ez alkalommal Solymosi Tamás hívott fel. Anno vendégművészként dolgozott Bécsben, táncoltunk is együtt, onnan ismertük egymást. Mondta, ő jelenleg a Magyar Nemzeti Balett igazgatója, s első magántáncos pozíciót kínál nekem. Sosem jártam Budapesten. Mondtam, meglátjuk, a férjem meg én még gondolkodunk a dolgon. Aztán megnéztem a balett weboldalát, s láttam, csupa klasszikus darab alkotja a repertoárt, egy gyönyörű operaházban. A férjemmel, Wieslaw Dudekkel – aki szintén első szólótáncos Berlinben – együtt érkeztünk. Beszéltünk Tamással a szerződéséről, s arról, hogy a férjem számára tud-e ajánlani státust. Sajnos neki nem tudott ajánlani táncos szerződést. Így eldöntöttük, hogy egyelőre a kisfiúnkkal egyedül jövök Magyarországra, a férjem pedig a szezon végéig Berlinben marad. 2013-ban érkeztem. Nehéz volt egyedül a kicsi gyerekünkkel, de valahogy megoldottuk. Édesanyám többször is ideutazott Japánból, hogy segítsen nekem.

–Magyarországon A diótörővel debütált. Melyek voltak a kedvenc szerepei?

–Boldog vagyok, hogy eltáncolhattam MacMillan Manonját, Cranko Tatjanáját, a Lander-Etűdök női főszerepét, hogy egyik este hercegnő lehettem, máskor szerelemtől ittas nő. A hétköznapi élet nem szolgál ilyen fordulatokkal... Sok más balettet is említhetnék, melyek újak voltak a számomra. Igaz, Magyarországon nem sok idő akad két előadás közt a pihenésre, a feltöltődésre.

–Ezúttal nem telt el az a bizonyos hat év. Miért mondott fel, meg sem várva az évad befejeztét? Miért kell újra váltania?

–Már vagy húsz éve Európában élek, s most látom elérkezettnek az időt, hogy megmutassam magam Japánban. Szerepet játszik a döntésünkben a fiunk is, aki lassan iskoláskorúvá érik, s el kell határoznunk, hol lenne számára a legjobb.

–Világhírű koreográfusokkal dolgozik együtt. Kikre emlékszik a legszívesebben?

–Táncoltam John Cranko, Kenneth MacMillan, William Forsythe koreográfiáiban. Berlinben dolgoztam Angelin Preljocajzsal is. A *Blanche Neige* (Fehér hó) igazán újszerű és érdekes munka volt a számomra. Forsythe stílusát különösen szeretem, a mozgásvilágához rengeteg energiára és jó technikára van szükség. Az ő stílusa nagyon szabad, és fizikailag sok rizikót rejt magában, mivel a mozgás nagy része off-balance-ban [kibillent egyensúlyi állapotban – A szerk.] történik. Ez teszi izgalmassá.

–Hogyan viszonyul a kortárs balettekhez?

–Jobban kedvelem a klasszikus baletteket, de a klasszikában szinte már mindent ismerek. De ha például Forsythe-koreográfiát tanulok, új lépésekkel, új testlélményekkel gazdagodom. Ebben a stílusban sokkal több időre van szükségem a szerep kidolgozásához. Az izmokat máshogy kell működtetni.

–Tanult más technikákat is, például Graham- vagy Limón-technikát?

–Számomra a klasszikus balett az alap. Jó klasszi-

kus alapokkal bármit el lehet táncolni. Modern vagy neoklasszikus koreográfiákat egyaránt...

–Mit gondol általában a kortárs táncról?

–Mit nevezünk ez esetben kortárs táncnak?

–Még a teoretikusok sem tudnak a jelenséget átfogó definíciót adni. Kortárs tánc-színpadon a tánc egészen új megközelítési módjaival találkozik a néző. Táncot láthat tánc nélkül is, akár. A munkák sokat merítenek az improvizációból. A koreográfiák napjaink politikai-szociális jelenségeire reflektálnak, s általában erős ideológiai háttérrel rendelkeznek.

–Mindez érdekes, de engem a klasszikus balett vonz. Ha például kortárs balettet nézek, tudom értékelni a befektetett munkát, de a történet nélküli darab, a túlzottan absztrakt mozgás nem az én világom. Nem mintha unalmas lenne, de nem véletlen, hogy a kortárs balettnek még mindig nincs megfelelő számú közönsége, talán azért, mert az emberek kevésbé tudják értelmezni a történet nélküli mozgást.

–Mit jelent önnek a szépség?

–A szépet mindenki szereti. A színpadon különösen fontos, hogy meg tudjon jelenni. Az embert ez tudja kiragadni a mindennapokból.

–Van szerepálma?

–Szinte mindent eltáncoltam, kivéve a *Giselle* cím-szerepét. Eddig úgy alakult, hogy a balett második főszerepe, a Myrtha jutott nekem.

–Említette, hogy Japán a következő állomás. Melyik társulatban fog táncolni?

–Legközelebb a K-Balett együttesében lesz bemutatóm, Tokióban. Tetsuya Kumakawa tizenöt éve alapította a társulatot, évek óta első vendégtáncosként vagyok benne jelen. Klasszikus repertoár az övék. Vendégtáncos leszek továbbá Berlinben és a szentpétervári Mihajlovszkij Színházban.

–Láthatóan otthonosan mozog a nemzetközi táncéletben. Mit gondol, létezik rivalizálás?

–Mindig olyan érzése van az embernek, mintha részese lenne egy láthatatlan versenynek, melyet azonban nem egymással vívunk, hanem önmagunkkal. Ez fontos. Mindenkinek megvan a maga stílusa, és a legjobbat igyekszik előhozni magából.

–Mitől lesz valaki az első szólótáncosok közt is az első?

–Minden nap más. Néha fáradt vagyok, és nincs kedvem táncolni. De ha fejlődni akarsz, akkor nem engedheted meg magadnak, hogy lazíts. Küzdeni kell, ez kemény munka. Attól, hogy tehetséges vagy, hogy jó a technikád, még nem leszel első szólótáncos. Ha valaki megkérdez engem, hogyan lesz valakiből első, azt mondom: fontos a mindennapi gyakorlás s a mód, ahogyan gyakorol az ember. Ha valaki rutinszerűen jár órákra, akkor évek múltán is ugyanazon a szinten marad. Mindennap újra kell gondolni, hogyan használd az izmaidat, a testedet, a fejedet. Százszázalékosan tudatosnak kell lenni. Színpadon lenni fantasztikus érzés. Számomra a balett valami olyasmi, amit Istentől kaptam: „Shoko, te meg tudod csinálni! Erős vagy, képes vagy rá, hogy valami különlegeset mutass az embereknek.” Ezért táncolok.